

TRIAL
International

TRIAL International u BiH u narednom periodu nastavlja stare i započinje nove aktivnosti usmjerene ka osiguranju naplate iznosa naknade nematerijalne štete dosuđenih u okviru krivičnih postupaka.

Počevši od 2015. godine, pravosuđe u Bosni i Hercegovini je konačno počelo da provodi svoje zakonske obaveze prema žrtvama kada je riječ o dosuđivanju naknade štete u okviru krivičnog postupka. Iako je potrebno učiniti još jedan bitan iskorak kako bi sve žrtve mogle pristupiti ovom pravu - obezbijedivanju besplatne pravne pomoći od strane države -, već sada se nagovještava da je time prestalo zanemarivanje bar jednog od mnogih prava žrtava zagarantovanih zvaničnim aktima, a neprovođenih u praksi.

Pored šireg simboličnog značaja takvog pomaka za širu društvenu zajednicu, prve žrtve koje su se našle u ulozi oštećenog lica u ovim postupcima su osjetile višestruke prednosti ovakve prakse: uspjele su ostvariti aktivniju ulogu u krivičnom postupku; njihovi interesi su uzeti u obzir i dobile su osjetnu pažnju pravosudnog osoblja za stanje u kojem se nalaze; doživjele su društveno priznanje štete koja im je nanesena, oličeno u sudskoj presudi, dok je počinitelj zločina dodatno sankcionisan, i dobio je podsjetnik da, pored služenja kazne zatvora, mora dodatno da odgovara za štetu koju je žrtvi nanio i koju joj direktno ima nadoknaditi. Simboličan značaj ovakve prakse, sudeći prema prvim utiscima žrtava koje su to doživjele, ogleda se u tome da su one na taj

način doživjele jednu posebnu mjeru satisfakcije, i da to priznanje u sebi ima potencijal dodatnog osnaživanja i doprinosa njihovom procesu rehabilitacije.

Pa ipak, puni potencijal ovih presedana će doći do izražaja tek kada žrtvama bude isplaćen dosuđeni iznos naknade štete.

TRIAL je odlučan da provede više vrsta aktivnosti kako bi žrtve ostvarile efektivno pravo na naknadu štete.

► Kada je riječ o prvim pravosnažnim krivičnim presudama, kao početni korak, pokrenuti su **izvršni postupci** protiv počinitelja ratnih zločina obavezanih da žrtvama plate značajne iznose naknade štete. U zavisnosti od konačnog ishoda ovih postupaka, biće poduzeti naredni koraci.

► U slučaju kada bi izvršni postupak rezultirao utvrđivanjem da počinitelj zločina nema sredstva iz kojih bi se (u potpunosti) naplatio dug, jedan od potencijalnih koraka bi bio pokretanje **parničnog postupka** protiv odgovornog entiteta i/ili države, argumentujući da oni u takvoj situaciji imaju obavezu osigurati isplatu naknade štete koja je dosuđena pravosnažnom presudom. U okviru takvog postupka, sam iznos bi bio nesporan, ne bi bilo potrebe dokazivati vidove i visinu naknade nematerijalne štete, što bi sve skupa žrtvi olakšalo položaj u odnosu na situaciju pokretanja parničnog postupka bez prethodno, u okviru krivičnog postupka dosuđene naknade štete. Fokus takvog postupka bi bio na

utvrđivanju odgovornosti države i/ili entiteta da isplate taj iznos. U situaciji u kojoj bi već prethodno bilo utvrđeno da počinitelj nema mogućnost da plati naknadu štete, ne bi bilo osnova za indirektno upućivanje žrtve na pokretanje novog postupka protiv individualnog počinitelja, kao što se to trenutno praktikuje u pojedinim parničnim postupcima uz argumentaciju o primjeni zastarnih rokova. U skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava žrtava, ali i domaćim propisima, odgovornost države i/ili entiteta za osiguranje naknade nematerijalne štete žrtvama ratnih zločina u takvim okolnostima ne bi trebala biti sporna.

► Ukoliko bi u toku bilo koje od ovih faza **strateškog parničenja za zaštitu ljudskih prava** žrtava postalo jasno da se njihova prava i dalje krše suprotno međunarodnim standardima, uz ispunjenje drugih pretpostavki, obraćanje domaćim i međunarodnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava, poput Evropskog suda za ljudska prava, bili bi sljedeća instanca za adresiranje problema.

► Pored ovog pristupa kroz strateško parničenje, nadolazeće zagovaračke aktivnosti će biti usmjerene ka uvođenju novog mehanizma: **da država i/ili odgovorni entitet plati/e iznos naknade štete dosuđen u okviru krivičnog postupka, uz naknadnu refundaciju novca od počinitelja.**

Na taj način bi žrtve zločina bile rasterećene od pokretanja dodatnih procedura i neizvjesnosti naplate dosuđenih iznosa. Ovakva praksa je već razrađena u mnogim državama članicama Evropske unije i pozdravljena je u relevantnim dokumentima Evropske unije koji se tiču prava žrtava u krivičnom postupku.

► Trenutno je u toku provođenje prvog koraka - policy istraživanja od strane u tu svrhu angažovanih konsultanata kako bi se

identifikovale i javnosti prezentirale najbolje solucije za osiguranje efektivnog pristupa naknadi štete od strane žrtava ratnih zločina kojima je takva odšteta dosuđena.

► Pored svih navedenih aktivnosti koje se vezuju za pristup naknadi štete posredstvom krivičnog postupka, nevladina organizacija TRIAL International je i dalje čvrsto uvjerena, kako je to i unazad šest godina neumorno isticala u zvaničnim izvještajima UN tijelima za zaštitu ljudskih prava, Delegaciji Evropske unije u BiH, i u komunikaciji sa svim drugim relevantnim domaćim i međunarodnim akterima, da je **najbolji pristup osiguranju prava žrtava na kompenzaciju uvođenje kolektivnog administrativnog mehanizma** posredstvom kojeg bi se ustanovili jedinstveni kriterijumi i jednostavne procedure za ostvarivanje naknade štete od strane svih žrtava. U tom smislu, TRIAL International podržava usvajanje sveobuhvatnih zakonskog okvira koji će na čitavoj teritoriji BiH svim žrtvama omogućiti pristup naknadi štete bez potrebe pokretanja parničnih postupaka i nezvano za to da li su već i da li će ikada imati status oštećenog lica u krivičnom postupku.

► Takođe, NVO TRIAL International je u pomenutim izvještajima, ali i pravnim analizama ovog pitanja u prošlosti isticala, te je i dalje čvrstog ubjedenja, da je **primjena zastarnih rokova na tužbene zahtjeve žrtava ratnih zločina u parničnim postupcima protivna kako domaćim zakonskim odredbama, tako i međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava**, te da je odbijanje tužbenih zahtjeva zasnovano na takvoj argumentaciji i obavezivanje žrtava da plaćaju enormne iznose sudskih troškova onim entitetima koji su njima dužni nadoknaditi štetu, i s pravne i s moralne tačke gledišta apsolutno neprihvatljivo i zavrjeđuje osudu.